

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Β ΛΥΚΕΙΟΥ

23/10/21

Κείμενο

Εισαγωγικό σημείωμα: Ο Γεώργιος Κουμάντος (1925-2007) ήταν Έλληνας νομικός, Καθηγητής Αστικού Δικαίου στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα άρθρου.

Κατασκευαστές γεγονότων

Η επιδίωξη ή, έστω, η διακήρυξη της αντικειμενικότητας κατέχει πάντα μια καίρια θέση στη δημοσιογραφική δεοντολογία. Αναγράφεται σε όλους τους Κώδικες Δεοντολογίας, συχνά στις προγραμματικές επαγγελίες, καμιά φορά και στις προμετωπίδες των εφημερίδων. Η βαρύνουσα σημασία που της αποδίδεται υπογραμμίζεται με την αντιδιαστολή ανάμεσα στην αντικειμενικότητα της ειδησεογραφίας και στον επιτρεπόμενο υποκειμενικό χρωματισμό της αρθρογραφίας. Και, βέβαια, υποτίθεται ότι αφορά όλα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, έντυπα, ραδιόφωνο, τηλεόραση, τώρα και ιστοσελίδες του Διαδικτύου. Παντού, τα γεγονότα υποτίθεται ότι εμφανίζονται όπως πραγματικά είναι χωρίς στρεβλώσεις, ανακριβείς προσθήκες ή σκόπιμες παραλείψεις.

Η εικόνα είναι ειδυλλιακή αλλά εξωπραγματική. Γιατί παραγνωρίζει τη σημασία της παρουσίας του γεγονότος: το ίδιο γεγονός, χωρίς καμιά αλλοίωση, έχει διαφορετική επίπτωση στη λεγόμενη κοινή γνώμη, ανάλογα με το πώς θα παρουσιασθεί. Άλλη σημασία αποκτά το γεγονός που παρουσιάζεται στην πρώτη σελίδα (ή στην αρχή της ροής των ειδήσεων) κι άλλη αυτό που πνίγεται σε κάποια εσωτερική σελίδα (ή ανάμεσα σε άλλες ειδήσεις), άλλη το γεγονός που θεωρείται άξιο να υπογραμμισθεί με πολύ χώρο ή χρόνο κι άλλη εκείνο που κάπου αναφέρεται παρενθετικά και συνοπτικά. Ακόμα, το μέγεθος των τυπογραφικών στοιχείων ή ο τίτλος, ο τόνος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορούν να κάνουν το ίδιο γεγονός να φαίνεται διαφορετικό – πάντα χωρίς να παραβιάζεται η προσχηματική αντικειμενικότητα.

Ας παραδεχτούμε ότι αυτές οι παραβιάσεις της αντικειμενικότητας είναι, ως έναν βαθμό, αναπόφευκτες. Επιτέλους, η είδηση κάπως πρέπει να παρουσιασθεί και κάποιος πρέπει να αποφασίσει για τον τρόπο της παρουσίασής της. Με τι κριτήριο θα κριθεί η αντικειμενικότητα της παρουσίασης; Άλλο είναι το θέμα κάποιων περιπτώσεων της ψεύτικης είδησης ή της σκόπιμης αποσιώπησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις το θέμα της είδησης ή το ψέμα της σιωπής σύντομα ανακαλύπτονται και μπορούν να βλάψουν την αξιοπιστία του ψευδόμενου. Το θέμα μας, όμως δεν είναι η κατασκευασμένη είδηση (ή σιωπή), αλλά τα κατασκευασμένα γεγονότα.

Η κύρια μέθοδος κατασκευής γεγονότων παίρνει συχνά τη μορφή πρόβλεψής τους. (...) Ας πάρουμε, για παράδειγμα, μια αναγγελόμενη απεργία ή μια αναγγελόμενη πορεία κάποιου ορισμένου κλάδου, από τις συνηθισμένες, ας πούμε «ρουτίνας». Ως ένα μεγάλο βαθμό, η επιτυχία της εξαρτάται από τη δημοσιευόμενη πρόβλεψη της επιτυχίας ή της αποτυχίας: η είδηση ότι «καθολική αναμένεται η συμμετοχή στη σημερινή απεργία» ή «μεγαλειώδης προβλέπεται η

αυριανή πορεία» μπορεί να αποτελέσει σημαντική παρακίνηση για τους κάθε λογής διστακτικούς.

Εμπειρικά επιβεβαιωμένες (καμιά φορά σκανδαλώδεις) περιπτώσεις πρόκλησης του γεγονότος που εξαγγέλλεται βρίσκονται στην οικονομική ειδησεογραφία. Μια ανεπιβεβαίωτη είδηση για την ανάθεση κάποιου έργου ή κάποιας προμήθειας (ή για τη ματαίωση της ανάθεσης) σε μία εταιρεία μπορεί να ανεβάσει στα ύψη ή να καταβαραθρώσει την αξία των μετοχών της. Κάποτε τα πράγματα θα επανέλθουν στη φυσιολογική τους κατάσταση, αλλά στο αναμεταξύ, οι πονηρότεροι θα έχουν πλουτίσει και οι πιο εύπιστοι θα έχουν καταστραφεί.

Όλα αυτά δεν είναι παρά μια προσπάθεια ακτινογράφησης μιας πραγματικότητας που συχνά συγκαλύπτεται ή εξωραϊζεται. Μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την αφύπνιση της προσοχής των αναγνωστών ή των θεατών μπροστά σε κάποιες παγίδες που στήνονται καμιά φορά. Πάντως, δεν οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ελευθερία του Τύπου και των άλλων μέσων μαζικής επικοινωνίας είναι αγαθό αμφισβητήσιμο. Γιατί αν η ελευθερία του Τύπου κρύβει κάποιους κινδύνους, η έλλειψή της είναι ένα κακό απόλυτο – όπως κάθε σύμπτωμα ολοκληρωτισμού.

Γεώργιος Κουμάντος, «Κατασκευαστές γεγονότων», εφημ. Καθημερινή, 19/05/2002, απόσπασμα

Παρατηρήσεις

A1. Να αποδώσετε περιληπτικά τις απόψεις του Γ. Κουμάντου για τις αναπόφευκτες και τις σκόπιμες παραβιάσεις της αντικειμενικότητας, όπως παρουσιάζονται στη δεύτερη, τρίτη και τέταρτη παράγραφο του κειμένου. (60- 70 λέξεις).

Μονάδες 10

A2. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε σύμφωνα με το κείμενο τις παρακάτω διαπιστώσεις γράφοντας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό ή τη λέξη Λάθος. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

α. Δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτη αντικειμενικότητα στην παρουσίαση μιας είδησης.

β. Η άποψη της κοινής γνώμης για ένα γεγονός επηρεάζεται από τη θέση και την έκταση της σχετικής είδησης στις εφημερίδες.

γ. Η κατασκευή ενός γεγονότος από τον Τύπο πραγματοποιείται διαμέσου της αποσιώπησής του.

δ. Σύμφωνα με τον συντάκτη, η απώλεια της αντικειμενικότητας από τους δημοσιογράφους είναι μια κατάσταση μη αναστρέψιμη.

ε. Επιβάλλεται να υπάρξουν περιορισμοί στην ελευθερία του Τύπου για την προστασία από φαινόμενα ολοκληρωτισμού.

Μονάδες 15

B.1.

Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου (*«Η εικόνα είναι ειδυλλιακή...η προσχηματική αντικειμενικότητα»*); Πώς ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται εξυπηρετεί την πρόθεση αυτή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

B.2. Να εξηγήσετε το ρόλο των παρακάτω σημείων στίξης του κειμένου:

α. Γιατί παραγνωρίζει τη σημασία της παρουσίασης του γεγονότος; το ίδιο γεγονός, χωρίς καμιά αλλοίωση, έχει διαφορετική επίπτωση στη λεγόμενη κοινή γνώμη, ανάλογα με το πώς θα παρουσιασθεί. (2^η παράγραφος, άνω και κάτω τελεία)

β. Με τι κριτήριο θα κριθεί η αντικειμενικότητα της παρουσίασης; (3^η παράγραφος, ερωτηματικό)

γ. (ή στην αρχή της ροής των ειδήσεων) (2^η παράγραφος, παρένθεση)

δ. «ρουτίνας» (4^η παράγραφος, εισαγωγικά)

ε. «καθολική αναμένεται η συμμετοχή στη σημερινή απεργία» (4^η παράγραφος, εισαγωγικά)

Μονάδες 10

B.3. *«καθολική αναμένεται η συμμετοχή στη σημερινή απεργία»*: να διακρίνετε στην είδηση το γεγονός από το σχόλιο του δημοσιογράφου (μονάδες 4) και να εξετάσετε αν ο τρόπος παρουσίασης της είδησης βοηθά τον αναγνώστη να διακρίνει το αντικειμενικό γεγονός από τη γνώμη του δημοσιογράφου (μονάδες 3). Να ξαναγράψετε την είδηση ώστε να εμπεριέχει:

α. μόνο γεγονός (μονάδες 4)

β. γεγονός και σχόλιο αποδοκμαστικό που διακρίνονται (μονάδες 4)

Μονάδες 15

B.4. **«Μια ανεπιβεβαίωτη είδηση για την ανάθεση κάποιου έργου ή κάποιας προμήθειας σε μία εταιρεία μπορεί να ανεβάσει στα ύψη την αξία των μετοχών της.»**

Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στην παραπάνω περίοδο, να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της και να σχολιάσετε το επικοινωνιακό αποτέλεσμα και στις δύο περιπτώσεις.

Μονάδες 10

Γ. Στο κείμενο που διαβάσατε ο Γ. Κουμάντος αποκαλύπτει κινδύνους που ελλοχεύουν στη σύγχρονη ενημέρωση και τονίζει την ανάγκη αφύπνισης της προσοχής των αναγνωστών. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, να αναφερθείτε στον ρόλο του δημοσιογράφου και τον κώδικα δεοντολογίας τον οποίο οφείλει να ακολουθεί, για να θεμελιώσει σε μία κοινωνία τους δημοκρατικούς θεσμούς. Υποθέστε ότι συμμετέχετε σε εκδήλωση που διοργανώνει το σχολείο σας με θέμα «ΜΜΕ και Δημοκρατία». Η ομιλία σας να έχει έκταση 300-350 λέξεις.

Μονάδες 30